

Čs. dokumentační středisko
nezávislé literatury
Referenční exemplář dílny
ERLANGEN
IV. 1991
Josef Jelínek

[Říjen 1982]

O b s a h

Czesław Miłosz	/	Básně	[1 - 21]
Eđa Kriseová	/	Co se stalo na hrách	[22 - 27]
Karel Pecka	/	Doktor Faust na Malé Straně	[28 - 35]
Ivan Klíma	/	Stanice Bouřná	[36 - 41]
Milan Jungmann	/	Příběh osočení	[42 - 46]
Ludvík Vaculík	/	O věrném přátelství Amise	[47 - 49]

Copied from a type-written carbon copy (unbound sheets, A4), bound, continuously numbered and made available by DOKUMENTATIONSZENTRUM ZUR FÖRDERUNG DER UNABHÄNGIGEN TSCHECHOSLOWAKISCHEN LITERATUR e.V. for research and information purposes. Copyright continues to be held by each individual author and must be strictly observed. If clarification is required, please consult the Centre before publication of any item.
DOKUMENTATIONSZENTRUM, SCHWARZENBERG 6,
D-8533 SCHEINFELD, Tel. 09162/7761

O b s a h

Czesław Miłosz	/	Básně
Eđa Kriseová	/	Co se stalo na horách
Karel Pecka	/	Doktor Faust na Malé Straně
Ivan Klíma	/	Stanice Bouřná
Milan Jungmann	/	Příběh osočení
Ludvík Vaculík	/	O věrném přátelství Amise

C Z E S Ł A W M I Ź O S Z

B á s n ě z e s b í r k y

K d e s l u n c e v y c h á z í

a k d e z a p a d á

/ 1974 /

Přeložil: L.D.

T é m a

Pln obav a rozehvěn myslím, že bych svůj život naplnil,
Jen kdybych našel sílu k veřejné zpovědi,
Abych vykřičel podvod, svůj vlastní a své vlastní epochy:
Směli jsme ozvat se pouze skřekem skřetů a démonů,
Avšak čistá a důstojná slova, ta se nesměla vyřknout
Pod tak přísnými tresty, že kdo se odvážil jediné vyslovit,
Již sám od sebe cítil, že je docela ztracen.

Berkeley, 1970.

R y b a

V tom vřeštění, v těch výkřicích z extáze, v pištění
trub, rachotu hrnců a bubnů

Bylo nejvyšším protestem zachovat míru.

Jenže normální lidský hlas pozbyl svých práv

A byl jako když ryba otvírá tlamu za stěnou ze skla.

Přijal jsem, co bylo mi souzeno. Nicméně byl jsem
jen a jen člověk,

To znamená, že jsem trpěl a mířil k tvorům

podobným sobě.

Berkeley, 1970.

H o d i n a

Planoucí slunce na listech, snaživé bzučení čmeláka,
Odkudsi zdaleka, za řekou, ospalé štěbetání
A pomalé klepání kladívka. Všecky nás prolula radost.
Dřív ještě než se zrodilo pět našich smyslů
a ještě docela přede vším počátkem
Čekaly kdesi na všecky, kdož budou smrtelní,
Hotovy tak jako já slavit život, to znamená štěstí.

Berkeley, 1972.

P o d o b e n s t v í

Říkám jen to, co mi vyprávěl Meader a sleduji
morálku věci.

Trávil ho medvěd grizzly, tak odvázně zlomyslný,

Že kradl maso karibů visící pod střechem srubu.

Ba víc. Nic nečbal na lidi a nebál se ohně.

Jednou v noci začal rozbíjet dveře

A tlapou vyrazil okno, zatímco oni, schoulení,

Leželi s puškami a čekali, až začne svítat.

Vrátil se nazítří večer. A Meader vystřelil

Zblízka, pod levou lopatku. Ach, to byl skok a běh,

Nikoli běh, to byl uragán, neboť i raněn do srdce,

Grizzly, jak praví Meader, běží až padne.

Našel ho potom podle stop a tehdy pochopil,

Kde se vzalo to podivné jednání.

To zvíře mělo čelist naplň sežranou vředy a hnily mu zuby.

Bolesti zubů. Bolest, po léta bolest. Nejasná

Příčina, která nás nutí jednat zběsile

A vede ke slepé odvaze, poněvadž je nám všechno jedno,

Až nakonec vyjdeme z lesa, nikoli vždycky v naději,

Že nás vyléčí nějaký nebeský zubař.

Berkeley, 1969.

L e k t u r y

Ptal ses mně jaký užitek z Evangelia čteného řecky.

Pravím že se sluší abychom prstem

Objeli písmena která trvají jako tesaná z kamene

Jakož abychom zvolna vyslovujíce hlásky

Rozpoznávali pravou důstojnost řeči

Pozorným nebude vzdálenější než včera

Se zdát onen čas ačkoli tváře císařů

Na mincích jsou dnes jiné A stále trvá ten aeon

Strach i touha jsou tytéž olivy jakož i víno

A chléb platí co tenkrát Rovněž nestálost říše

Která jak kdysi je lačna zázraků Dokonce zvyky

Svatební hostiny léky truchlení nad mrtvým

Liší se pouze zdánlivě Například tehdy

Těž bylo plno těch jimž je v textu

Jméno D a i m o n i z o m e n o i neboli

v osídlech ďábla

Nebo též šílení /Zatímco "posedlými"

Se zovou jen z pouhého rozmaru našeho jazyka/

Tanec svatého Víta pěna na rtech skřipčnických zubů

Nebyly tenkrát znamením talentů

Posedlí neměli žádný časopis neměli kino

Jen zřídka se dotkli umění nebo knih
Podobenství o nich však dosud platí
Duch který je ovládá může vstoupiti do vepřů
Kteří zoufalí z toho náhlého střetnutí
Dvou povah své vlastní a ďábelské
Skáčou do vody tonou To se děje až dodnes
Na každé stránce zde tedy pečlivý čtenář
Těch dvacet století vidí co dvacet dní
Aeonu jemuž též bude jednou učiněn konec.

Berkeley, 1973.

O e c o n o m i a D i v i n a

Nemyslel jsem si, že budu žít v tak zvláštním čase.

Kdy Bůh skalistých výšin a hromů,

Pán Zástupů, kyrios Sabaoth,

Co nejcitelněji pokoří lidi

Tím, že jim dovolí jednat, jak se jim zamane,

Ponecháváje důsledky na nich, mlčky.

To divadlo mělo daleko, ovšem,

K prastarým cyklům královských tragedií.

Silnice na sloupech z betonu, města ze skla a železa,

Letiště rozlehlejší než kmenové státy

Náhle se rozpadly, neboť ztratily důvod.

Nikoli ve snu, nýbrž vskutku, totiž odňaty samým sobě

Byly, jako je pouze to, co býti nemá.

Ze stromů, z kamení v poli, ba i z citronů na stole

Unikla hmotnost a jejich přízrak

Byla jen prázdnota, jen mlha na filmu.

Vytěsněn z předmětů prostor se rojil a chvěl.

Všude teď bylo nikde a nikde všude.

Písměna knih stříbřitě zářila, chvěla se, mizela.

Ruka nebyla s to nakreslit znak

palmy, znak řeky, ba ani znak ibise.

Vřeva přemoha jazyků hlásila smrtelnost řeči.
Zákon zakázal stížnost; proč si stěžovat samému sobě.
Lidé stížení neznámým trápením
Rhali ze sebe ošev na rynku, nahotou volali po soudu.
Kárně toužili poznat strach, soucit a hněv.
Prakálo smyslu
Běla práce i spočimutí
A tvář a vlasy a boky
A bytí vůbec.

Berkeley, 1973.

Z p r á v a

O naši pozemské civilizaci, co říci?

Že to byl systém barevných koulí z kouřového skla,
V němž se svíjela nitka zářících mlh.

Nebo že to byl soubor paprskům podobných paláců
Vyzařujících z kopule nad zámeckými vraty,
Za nimiž se procházela beztvářná zrůdnost.

A že byl cenně tažen los a komu padlo,

Byl tam odveden k oběti: starci, děti, chlapci i děvčata.

Jinak je ovšem možné, že řekneme: žili jsme ve zlatém rouně,
V duhové síti, v oblačném zámotku

Visícím na větvi galaktického stromu.

Ta naše síť byla utkána ze znaků:

Hieroglyfů pro zrak i pro sluch, milostných prstenců.

A uvnitř zazníval zvuk, který nám tesal čas,

Fláplání, třepotání, štěbetání naší řeči.

Neboť z čeho mohli jsme uplést hranice

Mezi uvnitř a vně, mezi světlem a propastí,

Když ne ze sebe samých, z teplého dechu,

Z barvičky na rty, z gázy a mušelínu,

Z tepů, který když zmlkne, svět zemře?

A taky možná o naší pozemské civilizaci nepovíme nic.

Fončvaďž nikdo neví, co vlastně byla.

Berkeley, 1973.

P ř e d o b r a z e m k r a j i n y

Na tomto svahu smrk, jedle a cedr, na onom sosnové bory.
Třpytné rozhraní vod, jež plynou k východu, k západu,
do dvou moří.

Přímo k severu dere se pouze jediná úzká řeka
K průzračné šedi v zlatisté horské bráně,
K šedi bez konce tiché, k bezbarvým jezerům,
K tisícům mil bahenních jedlin,
Až k hranici lesa, k polární poušti.
V mých snech byla země součástí mého těla,
Nad Athabascou zde a všude, kde jsem se toulal a žil.
Rukou opřený o masiv hor.
Zaskočen deltaplány v žáru dračího bojiště.
A čekal jsem, nemoha nalézt slov,
Jimiž bych nazval, co jsem já a co je země,
Až nějaký duch, počatý v sopečných proměnách
Vzkřikne a vykouzlí naše pravdivé jméno.

Berkeley, 1969.

E l e g i e p r o N . N .

Není to pro tebe příliš daleko, řekni.
Mohla bys běžet nízkým příbojem Baltu
A za dánským polem, za bukovým lesem
Nad Atlantik se stočit a odtud jen kousek
Je Labrador, bílý v tomto období roku.
A jestli tě děsí města, blikání světél podél cest,
Těbe, která jsi snila o tichém ostrově,
Můžeš se vydat hlubokým temným lesem,
Cestou nad modrou hladinou po stopách ~~kzrtit~~
losů a karibů
Až do Sierry, ke starým zlatým dolům.
A řeka Sacramento by tě zavedla pak
Mezi pahorky porostlé hustým dubovým lesem.
Pak již jen eukalyptový háj a byla bys u mne.

Máš pravdu, když kvete heřmáněk
A záliv je modrý za jarních jiter,
Nerad vzpomínám na dům u jezer
~~A na síťe tažené pod litevským nebem.~~
Plážová budka, v níž jsi se svlékala,
Se změnila navždycky v abstraktní krystal.
Tma se tam táhne jako med kolem verandy
A jsou tam směšné, maličké sovy a voní tam řemení.

Ani sám nevím, jak jsme jen mohli tenkrát žít.
Styl a móda se mihají, nejasné,
Neostré a míří k samému finále.
A co má být, že toužíme po věcech, které nosíme v sobě.
Vědomí času, jenž pomíjí, ožehlo kovárnu s koněm
A sloupky okolo náměstí
A schůdky a paruku Fliegeltaubovic matky.

Však víš, učili jsme se tolika věcem.
Kterak nám kdosi postupně odníná
To, co odňato nemůže být, lidé a kraj.
A srdce nezemře tehdy, kdy by, jak se zdá, mělo,
Zní náš smích, na stole čaj a chléb.
A pouze výčitka, že jsme byli tak neschopni milovat
Ubohý sachsenhausenský popel
Láskou nad všecku lidskou míru.

Zvykla sis na nové vlhké zimy,
Na dům, z jehož zdi jsme setřeli krev
Němce, jemuž patřil a který se nevrátil. Nikdy.
Já si vzal též jen co bylo možné, města a krajiny.
Nevstoupíš dvakrát do téže řeky,
Na dno vystlané olšovým listím,
Trhající jediný úzký pruh slunce.

Viny tvé a viny moje? Nevelké viny.

Tajemství tvá a tajemství moje? Maličká tajemství.

Když podvazují šátkem ústa, kladou do ruky křížek

A kdesi daleko štěká pes a na nebi bliká hvězda.

Ne, nikoliv pro tu dálku dalek

Jsi mne nebyla navštívit tenkrát vedne či v noci.

Rok po roce dozrává, až nás docela zhltně

Ta, již jsem pochopil s tebou: lhostejnost.

Berkeley, 1962.

Kolik nádherných záměrů

Kolik nádherných záměrů, těch her a nápadů,
Když nás, přátelé moji,
Střežila oblaka, majestát lesů,
A nad úzkou ulicí ti svatojánští andělo-orli.
Vy jste museli prohrát, aniž jste věděli.
Vy jste museli prohrát a já to věděl,
A nepřiznal jsem se vám ani sobě k těm tajemstvím k ničemu.
Teď už je po všem. Vítr si pohrává se stíny jmen,
Po té dynastii nastane
Sněžné ticho a klid.
Kdo měl rozum, vybral si doktriny,
Ve kterých doutnal ďábelský troud.
Kdo měl srdce, dal se svést láskou k lidem.
Kdo toužil po kráse, vysloužil si kámen na kameni.
Tak splácela doba těm, kteří věřili
Úcjmou zoufalství i její naději.
Co znamenalo vyhrát? Zmlknout v půli slova.
Naslouchat křiku, holdům lži, poněvadž pravda zanikla.
Předstírat bratrství, nevidět hroby.
A sebe sama počítaje k vyvoleným,
Pocítit celým tělem
Stud.

Berkeley, 1970.

L' a c c é l é r a t i o n d e l' h i s t o i r e

Je pozdě pro lidský rod.

Kassandry jedna po druhé ztrácejí řeč.

Ne, žádné výbuchy plamenů, žádné hroucení zdi.

To, co se blíží jde kočičím krokem.

Komentář: Pesimisto! Opět kosmický zánik?

Ne, v nejmenším ne. Bojím se rukou ve jménu

lidu válčících,

které lid sám pak pozutíná.

Berkeley, 1971.

Z a h l é d l j s e m t o

Zahlédł jsem to při chůzi ulicí a měl jsem pocit,
že jsem narazil na lidský osud.

Jenžo to nemělo jméno a já si vzpomněl
na jednu takovou chvíli, pro
kterou jsem hledal slova a našel je po téměř dvaceti letech.

Začnu teď znovu a pln úsilí se budu snažit ve dne i v noci,
jenže
tentokrát, myslím, řekne stop končící čas.

Berkeley, 1971.

P o p ě v e k

Zrcadla, v kterých jsem zhlédla barvu svých rtů,
Kdo to tam jde, kdo se to znovu diví sám sobě,
Acháty na šíji, ztracené, rozsypané,
Kaký mravenec se ve vás teď shlíží ve vzrostlém lese!
Poutko od šatů, urvané ve spěchu lásky,
Na dně kterépak ~~žijí~~ mohutné řeky ležíš?
Můj pláči, když mě opouští přítel,
Proč jen tě nemohu vrátit?
Bylo to včera a nevím zda.
Vybíhám do školy a vracím se o holi, shrbená stářím.
Sestry mé z římských náhrobků, já chtěla být sama,
Avšak oni mě skrývají a vedou do těchže vrat.

Berkeley, 1967.

K d y ž j s e m m l u v i l

Když jsem mluvil jen pravdu, posměšné úšklebky

šmoků od novin

Jako by důvěrně dávaly najevo: my víme, přece, nejsme dnešní.

A celá léta jsem mohl jen jedno - pohrdat,

Vědom si toho, že oni stejně nakonec zvítězí,

Neboť postupně vždycky měli, co chtěli!

Každý svou vlastní porcičku nicoty.

Berkeley, 1970.

R o č n í d o b y

Průzračný strom plný ptáků stěhovavých

Jednoho rána kdy nebe je modré vzduch krazivý neboť
je dosud na horách sníh.

Berkeley, 1971.

D a r

Takový to byl šťastný den.

Záhy opadla mlha a já jsem pracoval v zahradě.

Kolibříci nalétávali na květy kozího ~~ex~~ listu.

Nebylo na této zemi nic, po čem bych prahнул.

Neznal jsem nikoho, komu bych záviděl.

A pustil jsem docela z hlavy, co se mi stalo kdy zlého.

Neštyděl jsem se myslet si, že jsem byl ten, kdo jsem.

Netrápila mne žádná bolest.

Když jsem se narovnal, viděl jsem azur moře a plachty.

Berkeley, 1971.

Seděla jsem na verandě a četla Vzácný jed od Mary Webbové. Byla to první knížka v mém životě, kterou jsem dočetla do konce, převrátila ji na záda a začala znovu. To jsem zrovna učinila, když se zase ozvaly ty rány.

Bubnování temným duněním rozechvívalo celý dům a úderů byly čím dál tím silnější, ztratily pravidelnost a pak i rytmus a proměnily se v zoufalé bití něčeho něčím. Přicházelo to odněkud z podzemí. Na verandě bylo útulno, záclony se vzdouvaly nad ústředním topením, na oknech se tichounce chvěly růžové a červené balzamíny a venku se plížila mlha, v bílých chomáčích stoupala vzhůru a v pianinu se při velké ráně rozezvučely struny a doprovázely bití tesklivou ozvěnou. Nařikání strun znělo jako stesk po nejdražším, co jsme svou vinou navždycky ztratili a nad čím budeme až do smrti tesknit.

Ticho, které potom nastalo, připomnělo mi něčí smrt. Odložila jsem knihu, protože co se dělo tady bylo děsivější, než co se v ní psalo. Někdo to má radši napažené a proto se nikdy do ničeho úplně nenamočí. Ale já jsem z těch, co si dávají pozor, nasají do sebe bolest něčího života, vlečou se s ní, jako by byla jejich vlastní a nemohou se jí zbavit, i když vidí, že ten, komu chtěli pomoci, si naložil ještě víc.

Když jsem přišla do kuchyně, on už tam stál, býčí šíjí skloněnou nad pracovním stolem, široká záda ohnutá v tuhé pružině a ve svalech napětí, jakoby se chystal vymrštít kouli, býval přece kdysi reprezentantem v hodu koulí, ale teď krájel řízky na plátky až příliš tenké a já viděla dlouhý lesklý nůž v silné chlupaté ruce a viděla jsem bezmoc vepřového, která se rovnala bezmoci pana Františka, a když ke mně obrátil tvář, měl v očích raněnost, která nebyla lidská, ale zvířecí.

--Chtěla jste něco, paní? zeptal se po chvílce, jako by ty plátky řezal zuby. Já si raději nepřála vůbec nic a začala jsem bez hlesu utírat sklínky a kladla je do kredence. Přešel kolem mne od stolu ke kamnům a v jeho chůzi bylo něco, co vybojlo okenní tabulky. Protáhl vzduch skrze zuby a sykl, jako by temná a těžká bolest, kterou v sobě nesl, měla nějaký hrot a ten se právě zapíchl do čehosi měkkého. Utřela jsem nádobí a šla pryč, protože nic není hroznějšího, než síla spojená s bezmocí a úzkost, která z toho vychází.

Ten milý a dosud laskavý člověk vzal včera hrnec s gulášem a vyklepil ho na zem uprostřed kuchyně. Pomocník ho sesbíral po kouskách, vytřel, pověsil hadr a vyběhl z chaty, viděla jsem, jak se boří do sněhu, když přes loučku utíká k lesu a tam na okraji vezme tlustý klacek a buší jím

do stromů a pak se vrátí a usmívá se tak divně, jako by viděl cosi, co není z tohoto světa a poklekne ke kammům a znovu, po kolikáté už, trpělivě zatopí, protože chumáč mlhy sedl na komín. Pomocník se vrací z lesa nakrmen trpělivou netečností, usedne na malou stoličku, v kamnech doutná a on loupe bramboru za bramborou a spouští je do čisté studené vody a pořád se dívá, jako by tam v lese dostal masku, zatímco nahoře v pokojích uklízí žena pana Františka a pláče.

Pan František měl být sedlák, byl by čistě a bez uhybání vyrýval brázdu svého života, narodil se na statku a jako nejstarší byl k sedlačení předurčen a také vychovaný, ale oni přišli, statek sebrali a syna kulaka vyhodili i ze zemědělské školy. Co měl pan František dělat? Odebral se do hor a nosil tam náklady. Pan František byl dřív a dostal do vínku neschopnost pohnout se svým osudem, Bůh to špatně rozdělil, protože jeho bratru, druhorozenému Pepovi, dal pohyblivost spojenou s podnikavostí. Panu Františkovi dal tíhu a jeho bratrovi lehkost, panu Františkovi dal tuhou duši, která občas nad sebou roní slzy sebelítosti jako zmijovec indický a hloupý hmyz se na sladkost šťáv chybí a zaplatí za to životem. Pepa se hned v mládí vypravil za hranice, ale vyletěla světlice, chytli ho a zavrželi a pana Františka nepustili pak už nikdy na žádné mezinárodní závody, přestože byl nejlepším vrhačem koule. Pustil tedy kouli, nechal ji tam, kam spadla a šel a měl v očích stejnou bolest, jako ji má dneska, když krájí maso na řízky.

Pan František nechtěl dobrodružství, to bratr Pepa toužil pořád po nějakém, jemu stačilo jaro léto podzim a zima, jako stačí sedlákoví a přece ho vždycky vlna, vzešlá odněkud z temnot, smetla tak, že ztratil půdu pod nohama a když konečně nahnatal dno, stál vždycky o kus dál, než si přál.

Nakládal si na krosnu sedmdesát pět kilogramů a vystoupal s tím pětkrát nebo šestkrát denně výškový rozdíl pět set šedesát metrů. Cídlil pomalu a mlčky, pozoroval každou květinu, která u cesty vykvetla a uvadla, bylo to pole jeho života, jedna rovná cestička, po níž se pohyboval nahoru a dolů po celý rok. A když bylo vidět, díval se do dálky, do světa, který s výšky vypadal uspořádaný, ale proč ho vyhostil mezi sloděje, to nevěděl.

Tenkrát byla na chatě vedoucí, ta když měla krajíček chleba rozpálený, tak ho ještě rozčtvrtila a prodala ho za dvacetník, jako by ho byla půlka. Nedávala budoucímu panu kuchařovi ani najíst, přestože se jeho plat zkracoval o jídlo. Dostával kolikrát za týden staré knedlíky, na které hodila jedno vejce a to ještě bez bílku,

ten si schovala. Tak to šlo pořád, až bratra pustili z kriminálu a přišel se nahoru na Františka podívat. Opálený, navlečený do dřinsů s potvrzením o částečné svéprávnosti, která mu umožnila opustit kriminál, uspořádal hned mejdan a bouda byla jeho. Kterou chtěl, tu měl, ale on si všiml, co dávají bratrovi k večeři, popadl talíř, hpdil ho vedoucí na hlavu /se svým potvrzením měl skoro naprostou svobodu/ a řval na ni: Ty svině zasraná, tohle je žrádlo, co má žrát můj brácha? A hned odtáhl Františka Na Kukačky, kde bude stávkovat. Sjednal mu tam s vedoucím, kterému se říkalo Čombe, že bude vozit koks a že za to dostane čtyři tisíce. Nechal ho tam s vědomím, že se o bratra dobře postaral a sešel z hor do nížin, šel od jedné ženské ke druhé a kdyby byl mohl mít děti, běhalo by jich po této zemi na tři tisíce.

František, ten hodný, vozil koks, ale to už přiběhla mrcha vedoucí a slibovala, že se polepší, jen aby šel pro boha živého nosit. Čombe pravil, že tady nahoře je republika, kde presidentem je on a určuje zákony a vyplatil panu Františkovi sedm set místo čtyř tisíc. S hosty zacházel Čombe stejně tvrdě, jednou ho jeden naštvál a on ho popadl za límec a za kalhoty a s rostaženými rukama ho nesl ven, ale host se chytil futer a tak se sebe učinil hlavolan, ale Čombemu se díky jeho velké síle a trpělivosti přece jen podařilo provléknout ho. Vyhodil ho na schody tak nešikovně, že mu způsobil zranění a dostal podmínku na tři roky.

Pomocník obaloval řízky a z kuchyně se ozýval jen pravidelný tikot nástěnných hodin. Viděla jsem, jak se pan kuchař zapřáhl za pluh, orá pole a v brázdě za ním se usazuje krev, která neusychá, zarývá pořád hlouběji a je to jeho vlastní tělo, které oře a mččí. Hledá v něm možná místo, kde by se mohl zachytit a zastavit se, ale nic nenachází a tak bolest jím prochází v rovnoběžných řadách. Není tu nikdo, kdo by ho násilím posunul na jiné místo, utýrá se tam, kde je a možná se i obdivuje statečnosti, s níž si nechává všechno líbit. Život je bolest a tíž, říkala jsem si, a sám sebou odsouzený pan František v kuchyni ho nese.

Vedoucí ho přemlávala a on se vrátil. Dávala mu tři dny maso, ale pak už zas dostával jen ulecané knedlíky polité omáčkou bez chuti a on je jedl den ze dne, snad sám zkoušel svou trpělivost, ale byla bezedná, a tak se vždycky večer vykoupal v nádrži na pitnou vodu, v zimě si tam vysekal díru, protože v boudě byla jedna vana a tu měla vedoucí a nikoho tam nepustila. Pingl se také koupal v ledové vodě, ale to nebyl ani pingl, ale cirkusák, geniús, který

uměl nosit najednou v jedné ruce pětadvacet talířů, suchých, třeba řízek s bramborovým salátem. Pořád mrkal, protože měl tik, a večer se někdy opil tak, že neunesl ani tři talíře a to pak musel obsluhovat pan František. Do rána se ale pingl vyspal a když hory zrůžověly, oživlý vzal triedr a vylezl před boudu a hleděl do dálky a hlásil, že sem jedou tři autobusy.

Autobusy musely zastavit na kraji rezervace a jezeďáci se pak přibližovali jako malé černé tečky v řadě za sebou podle kolíků, po bílých, zelených nebo šedohnědých pláních, podle roční doby, a vedoucí už věděla, že bude rito a tak postavila vodu na špekáčky a vylila půlku litrové láhve rumu do jiné flašky a dolila ji vodou a když pingl hlásil, že jsou to děti, poručila Františkovi přinést necky na paření praseta. Do nich pak nalil pět kýblů vody a ona dvě láhve ovocného sirupu a nařídila to zamíchat rýžovým koštětem.

Když dorazily babky v šátcích, běhala mezi nimi s odlivkou a lila jim do čaje pajcovaný rum a ještě s nimi žertovala a báby se smály a dávaly si salám namočený přes noc ve vodě, aby byl těžší.

Na to všechno hleděl František s odporem, byl by rád předělal svět, ale nevěděl jak, protože především nedokázal předělat sebe. Bylo před vánocí a šel dolů pro kapry. Naložil si jich do ruksaku čtyřicet kilo, stoupal vzhůru a pozoroval, jak se v adventním čase kopce táhnou v bílých a potom temnějším vlnách do kraje, až je zalije rovina, a jak stoupal, pytel se mu zdál lehčí, ztrácel možná něco ze své tělesné tíže, na chvíli se zbavoval řetězí, které ho pořád k něčemu poutaly, náklad byl čím dál tím lehčí a pan František úměrně k tomu šťastnější a svobodnější. Už by byl křičel jako na horách anebo se vzněsil nad údolím, ale byl u boudy, a sundal ranec a shledal, že ~~knem~~ kapry cestou poztrácel, a protože se už stmívalo, nemohl je jít hledat. Na druhý den nasbíral jen čtrnáct zamrzlých kaprů a ostatní zaplatil. A v noci ho kolikrát za měsíc budili, aby šel hledat kočího, který vozil nahoru z druhé strany naftu a prádlo. Koně přišli sami a pan František nemohl někdy starého kočího najít kolik hodin, a když ho našel, nebyl zamrzlý, ale nehybný, a tak si ho naložil na záda a nesl ho. Když se stalo, že mohl chodit, táhl ho za sebou pan František na laně a kočí myslel, že je kůň a tak práskal bičem a křičel hyjé, hyjé.

Žena kuchařova zatím vytřela hadrem namotaným na smetáku chodbu a přiblížila se až k verandě. Hadr pleskal o stěny a slyšela jsem i šdímání, za chvíli mne odtud vyhodí, myslela jsem na něho a na ní,

jak tu spolu léta dřou a jak se vždycky měli rádi a jak s nima byla legrace a jak se on čas od času s někým sázel, propukala v něm hráčská vášeň, jakási prudká touha po štěstí a po úspěchu, a on náhle vstupoval do děje, v němž chtěl být králem.

Na té boudě, kde tenkrát býval nosičem, topili naftou anebo nábytkem, nic jiného na hřebenech nebylo. Nafta se lila do kamen plechovkou od okurek a jednou kotel vybuchl, připlácl topiče ke zdi a celý ohořel. Tenkrát si také sedl chomáč mlhy na komín a v kamech nehořelo a pan František pingloval, protože z pingla se stal kvartálník a nebyl k potřebě celé týdny a tak pan František donesl hostu čaj a ten ho míchal prstem a chtěl nový a horký a kuchařka klečela u kamen a plakala a pan František přinesl tedy nový a host ho zase míchal prstem a rozzlobilo ho to. Kdyby byl pan František Čomba, vynesl by ho ven, ale on měl soucit, měl zvláštní schopnost trpět s ostatními, jako ji mám já, když teď trpím s ním a skrze něho.

Paní kuchařová, blondýna s velkýma nevinnýma očima, vytírá pod mýma nohama a kolem ní je mrak, žije se svým mužem v mraku a já nevím, proč se tu počasí od loňska pokazilo. A pan František projde kolem a sejde po schodech do sklepa a vezme do rukou poleno jako kyj a bije jím do sudů od zelí a od nafty, zápasí a jde mu o život a paní kuchařové se roztrhne v rukou smeták a já se tiše zeptám:

- Co se vám stalo, že tak pláčete?

A ona mlčí a vytírá dál a zároveň si stírá slzy. Ví, jak potkala pana Františka. Když konečně vedoucí vyhodili a zavřeli, a přišel nový, těžkej frajer, slalomář. Vybíral si personál podle fotek, protože nesnel na chatě nikoho oáklivého ani starého. A tak tam měl od kuchaře přes servírky až po topiče samé krásné mladé lidi, měl kusance i v kuchyni a on jim kraloval jako krásný mladý král se svou šestou zákonitou manželkou. A pan František ani za měsíc ještě nepoznal, kdo co má a s kým, protože ta mladá krásná těla byla všelijak složitě propletená, jen on sůstával pořád stranou a sám.

A jedenkrát poprosil vedoucí pana Františka, aby vzal šestou zákonitou na saních dolů, že musí k subafi, a ona šla napřed na středisko a pak koupila láhev vodky a druhou koňaku a pila s obou najednou a dala i panu Františkovi a sdělila mu, že je na chatě jediná plonka a že by to mohli dát dohromady. A dali a bylo to krásné manželství.

A paní si sedne vedle mne na lavici, ruce vymacerované z vody si položí jednu do druhé a obě se jí třesou a tichounce mi šeptá, že pan František si myslí, že spává s listonošem, který sem každé ráno na běžkách přibíhá. A já se jí ptám, je-li to pravda a ona přísahá že není, že od té doby, co vypila koňak a vodku s panem Františkem, že se jí žádný mužský nezalíbil, ale on s ní nemluví a jen na ni křičí, protože pan František má zvláštní schopnost trpět, on jinak ani nemůže žít, vždycky si něco postaví do života, aby nemohl být šťastný.

Mlčela jsem a myslela na to, že nic nedokáže člověka tak mučit jako jeho vlastní myšlenky, a je-li posedlý myšlenkami, nemůže z kola ven a všechny kolem sebe utrápí. Pak jsem si vzpomněla na bratra Pepu a ptala se, jestli by snad nemohl přijet a rozhybat pana Františka a posunout ho někam jinač, ale paní pravila, že ulétí na rogalově křídle, je v Americe a stěhuje se od jedné ženské k druhé, čím starší a ošklivější, tím víc se snaží, píše Pepa ze zámoří.

Paní kuchařová chtěla po mně radu a tak jsem jí poradila, aby odešla aspoň na čas ke svým rodičům, protože kdyby byla nejkrásnější princezna a nejchytřejší nebo nejzlejší čarodějnice, pana Františka neodkleje ani láskou ani zlou mocí a sama uhynie.

A ona řekla, že pana Františka miluje snad proto, že byl někdy šťastný a to bylo tehdy, když byl s ní a že ona si pořád ty chvíle připomíná a myslí, že by mohl být šťastný pořád.

A já věděla, že jí není pomoci a tak jsme tam vedle sebe seděly, neřikaly jsme už nic a se sklepa se ozývaly rány, které věští katastrofu, ale nebezpečí nepřicházelo zvenčí, ale zevnitř z člověka jako semětřesení z nitra planety.

Doktor Faust na Male Straně

Starší strážmistr Kománek druhý seděl v kuchyni restaurace "U konsparta" a bez chuti usrkával protipředpisové pivo. Na půl ucha naslouchal plytkému rozhovoru mezi mladším strážmistrem Vaňhou a paní Alenou, vedoucí podniku, která si stěhovala na nepřístojné chování mládeže po svírací hodině. Jak není jednoduše dostat takové rozparádění hosty a podniku; a jak potom, když se to přece jen nějak podaří, cestou dolů Neradovou ulicí hlasitě křivají, že dokonce jsou, a ruší noční klid tak nehorázným způsobem, že řádní občani chodí protestovat na uliční výbor. Mladší strážmistr Vaňha vyslovil názor, že na většinou dnešní mládeže by platilo vydatnější poučování obušku a miloval paní Alenu, že pokud to bude možné, projedou častěji školní po jedenácté hodině večerní.

Kománek dvě uvažoval o jiných záležitostech. Měl za sebou nepřijemný den. Hned na začátku služby se zúčastnil úředního otevření bytu pana Kolenatého na Janském vráku. Souzedá oznámili, že pan Kolenatý už třetí den nevyonází, a čoučkou se se šíří ostřivý zápach jakoby po plynu, ale ne zase přeháně po plynu. Když záležitost otevřel dveře sklepního kutlochu, který pan Kolenatý obýval, nastytl se vstupujícími příslušníky VB nepěkný pohled. Uprostřed místnosti, předpisné kredence, skříně, stoly a židle, vše zaprvaný, bez prachu, leč přesto jedině k vyhození vhodný baranpád, stála na rozvířené stoličce stará poznamenaná dětská vaučice s několika kořálky a větvičkami koucky prádla. Po stěnách uvnitř se rýsoval pruh zoschlého dřeva, naznačující o kolik nezitřa vystřelo voje a přes okraj vyčnívala opěná valona. V rohu na plynové dvouválcí kofel plyn pod jednou ploténkou, na druhé, nezapálené, stál prázdňý hrnec, rozpálený žár a vedlejšího zdroje. Pohled u zdi byla umístěna postel s poměrně čistým povlečením. Přes celkovou ubohost a chabotu působila místnost dojem čistoty, přesnější vzato snahy o čistotu. Váduel v ní byl lorký a nedřobitelný a starší strážmistr Kománek dvě se vše-

ho nejdříve přeběhl k jedinému oknu, aby otevřel obě křídla, opatrně sdělonkami, Teprve potom se vrátil k postavě na posteli. Pan Kolenatý byl asi neděsátiletý důchodce, tichý a spofádaný muž, kterého znal pouze od vidění, nikdy z dřívějšího styku. Žil poklidně a staromládenecky životem a chořoval na procházky pečlivě obléčený, v oznožených, ale pořád ještě slavných katech. Teď ovšem úhledně nevypadal. Ležel na posteli s nohama spuštěnými na podlahu a s pravou rukou visící přes pelest. Předloktí pod vyhrnutými rukávy byzdily modré, až do černa zbarvené skvrny, stejně jako neduší obličej se strnulým otevřeným očima. Nebotý pan Kolenatý se patrně stal obětí své pořádkomilovnosti, při praní prádla pocítil nevolnost, posadil se a pak stratil vědomí. Těšnoucí ovdáší, z něhož proceak notení vyšeál kyselík, dokonat čilo.

Brzy po obědě dostal potom staršina Kozínek dvě od náčelníka další nevážný úkol a s jeho splněním stáel cela odpoledne. A před chvílí, když šel s Vaňhou k "bonapartovi", se udála opět trapná příhoda. Starší strážník věděl, že su obyvatelé Malé Strany přifali přesdívku Kozínek dvě pro pedoba s básníkem Kozínkem, který bydlel s rodinou ve Vlašské ulici. Kozili stejné brýle a stejné zstřížené bradky. Restavou byl básník o klavu senší, subtilnější, ale rysy a výrazem obličej se podobali jako roční bratři. Že vypadá jako intelektuál, to Kozínekovi dvě lichotilo, že má v rájónu dvojnáka su nevačilo, ale trápile ho jak často, a jako nesohval, se jejich cesty kříží. Básník Kozínek byl disident, signatář Charty 77, pořád něco sepisoval, kotil a zlobil, takže si vysloužil vyžbenou pozornost Státní Bezpečnosti. A byl příčinou dnešní rozmrzelosti Kozínka dvě, jeho mizerného odpoledne, i s tím incidentem, který se odehrál před chvílí.

Když totiž Vaňha zaparkoval žlutou služební volbu před hospodou a vstoupili dovnitř, sešelo u dvou stolů ve výčepu několik denních hostů. U většího, na lavici při zdi, uviděl Kozínek dvě paní Elu ne- xi panem bývalým účetním Václavíkem a Ivanem Šoltou, známým jazzovým pianistou, který toho času pracoval v nějakém divadle jako kuli- sák. Paní Ela ho přivítala se ardešným posdravem a sladkým úsměvem.

"To jaca ráda, že vás vidím, potřebovala bych s vámi promluvit v urgentní záležitosti," dodala.

Kozínek dvě sš dovedl představit, toho se ta promluva bude tý- kat, paní Ela patrně zase jala nepřiměřenou rychlostí nebo nerespek- tovala sákas vjeadu, pokuty neplatila a jejich záznaky on tíže lik-

videval, pokud to bylo možné. Ona naproti tomu, když občas v cítilu zavítal do vinárny, kde pracovala, odšťábla džereňu se dvěma deci červeného, které u baru vypili. Komínek dvě rády posel vřady a vřady, jestliže to bylo. U stolu stály tři neobstarané lidi, a tak uchopil za opěradlo tu proti paní Ele, aby v sešle projednal celou patálii. Než ji však stačil podtahnout, karazil ho rozhodně hlas podzračného Ivana Šolty.

"S fialou já u jednoho stolu sedět nebudu," prohlásil.

"Ale, Ivane, co blázníš," obrátila se na něho paní Ele. "Vždyť je to přece náš Komínek dvě."

"A načte je ve službě," pokračoval nevratně Ivan. "Fialové ve službě nemaj' chlastat po hospodách, na to jsou přestápný. On dobře ví, proč s ním nechci sedět."

Komínek dvě pustil opěradlo lidi a zamířil ke dveřím do kuchyni

"Když, tak přijďte se mnou, paní Ele," řekl.

V kuchyni se posadil rozleštěně stranou a pivo, které přinesl výčepní pan Milan, mu hořklo na jazyku. Lehce uhočil důvod, proč byl odřtřen. Ivan Šolta byl přítel básníka Komínka, a když u něho št b dělala nezávno domovní prohlídka, Komínek dvě se té akce účastnil na příkaz náčelníka oddělení jako doprovod tří vyšetřovatelů. V kloubi duše se styděl a lítoval ty lidičky, básníka se ženou a třemi dcerkami, když jia ostěbní obraceli byt vzhůru nohama, takže nenaběl jedinou položku, jediný závažný nebo podstatný papírek, nic. Ne tedy, že by nenaběl, objevil v knihovně na svém desku jistě listiny a stroje psané zvesky, ale přehlédl je jaksi a nezabhlál ani jediný. Ale komu se s tím měl svěfovat? Počnapišema Ivanovi s kníram snad? Pro toho vypadaly vši jainoduše, věděl jen to, že jeho kamarád po prohlídce odvezl do Rakyně, kde pobyl v cele přeběhšého zadrženi osmdětyřicet hodin. ale teď by měl tedy taky poradit, co počít s tou předvolánkou k výslechu, kterou měl doručit básníku Komínkovi. Třili-la ho v nápraní kapce slufební blůzy od oběda, Vlašskou projížděli těmž odpoledne nákoliaršt, ale stále váhal a dosud ji neodvezl. až si ti od Státní vyřídí svoje sami, copak jiz má dělat nějakého poselaku!

Ivan Šolta rezitís vysvětlil příčiny zapuzení Komínka dvě a paní Ele se zamyslela.

"Já posuzuju mužský podle toho, jak mají ušité kalhoty, pravila pak. "A tenhle, když přijde k nám do podniku, má vždycky beavaďné."

"Jenže ty holky, znáte je přece, jsou jako stupínky, brečely,

a té nejméně prohlířeli kachničku, co držela v ruce," říkali Ivan.

"Vandila bych se, te on ne, držím ho za slušného člověka. Byl zkrátka náhodou ve službě a musel tam jít."

"Co musel?" vzplanal Ivan. "Je u nich dobrovolně. Nikdo nic nemusí."

"Placáš nesnyaly, ivane," zvyšila hlas paní Ela. "Dneska každý něco musí, a to nejméně napůl. Napůl je to dobrovolný, ale napůl musí. Já musím obalubovat u baru okrály a poslouchat jejich bláboly, do postele se dostanu z rána. Jinde bych se třeba flákala, ale taky bych vyčítala leda na polívku z pytlíku. Kamaráde, a co ty? Stavíš v divadle kulisy pro hry, který jsou k zblití, to taky musíš?"

Než stačil Ivan odpovědět něco jadrného, zakáhl pan bývalý účetní Václavík ve směze zabránit hrošící roztřice:

"Já když jsem svého času býval zaměstnan v divadle, objevil jsem jakozto nejdramatictější tamní útvar vůbec konte Má dáti - Dal."

Spolustolovníci na něj pohlédli s překvapením, ale než se někdo chopil slova, vpadla do výřepu mladá dívka ve vyšisovaných dřínách a planáveč svetr. Rychlýs pohybem hlavy odhodila a čela pramen dlouhých černých vlasů, rozhlédla se a zasířila k paní Ele.

"Elo, Kuba potřebuje elektrickou vrtáčku," ozvala stroze.

"Márinko, já žádnou elektrickou vrtáčku nemám."

"Jenže Kuba ji potřebuje co nejdřív, jinak to do soboty nestihneme," trýala na svéa dívka.

"Ivane, nemáš doma elektrickou vrtáčku? Nebo vy, pane účetní?" tákala se paní Ela na obě strany.

Rock'n'rollový král Ivan jenom zavrtěl hlavou, pan bývalý účetní Václavík však upřel na Márinku přisný pohled.

"A obyčejnou rucní má?" zeptal se.

"Tu má."

"Tak pošlyšte, milá Slečno, co vás nyní povix," řekl pan Václavík důrazně. "Paní Ela projevila mimořádnou laskavost a zapůjčila to vaší partě svůj parádní modrý pokoj pro jakési piapriové divadlo. Nežea te to od ní bylo velkouzvládné, že se teď musí obětovat a trávit svůj všecný volný čas v restauracích, nezajíc doma ani dost místa, ani klidu, vy jí navíc neomaleným způsobem utiskujete i zde. Neboť paní Ela není v nejméněa povinná vlastnit jakékoliv nástroje, součásti, le kdyby něco potřebovala ve své domácnosti, našlo by se vždy dosti gentlemanů, kteří by jí ochotně nabídli pomoc. Ostatně, milá dáce, za našich časů se žádné elektrické vrtáčky nevyskytovaly,

vrtalo se ručně, a ujišťují vás, že dár bylo vždycky dostatek a na správných místech."

Reakce na proslavu pana Václavíka se u všech tří posluchačů ličila. Šlečna Šárka uraženě mrkla hlavou, a rozsvítlými vlasy se otočila a kvapně odcházel. Ivan vrtěl hlavou, tentokrát znepokojeně. Leč v hrudi paní Ely se rozléval hřejivý pocit dojetí, podobný tomu, jaký někdy zakoušela se svým posledním milencem, než ji puzpoul o pět tisíc a vzízel v nenávratnu.

"A vy byste, pane úctní, tady paní Ele opravdu vyměnili pojistky nebo spravil aplacnovac u hajzlu?" otázal se poště Ivan.

"Pokud bych byl požádan, tak s největší ochotou," potvrdil pan Václavík neohybně. "Vy, předpokládám, rovněž, sousede."

Vedle v kuchyni seděl zaražený Romínek své a upíjel zteplané pivo. Konec nakonec pruvdu takový Vaňha a tía pendrekovya polepšovadlen, uvskoval. To jsou řádní občani, co tam vysedávají vedle ve výšepu, jeden větší ulajvák než druhý, každý si nenual nějaký švindl a pro socialissus nepřelostí stáblo křížek, o těca vlasutcích v zadní místnosti ani nemluvě? Staršina věděl o všech dost, už jenom z udání, která docházela na oddělení a která podle možností házel do kamen. Jenže, ruku na srdce, jak je to vlastně se znou, čuval sebekriticky?

Od mládí ho bavila letadla, toužil se stát pilotem. Epall však brýle, odáitnutí ho znechtulo, a tak se nechal navarbovat. Kěl štěstí, že byl přidělen sem, na Malou Stranu. Miniacu vražd, loupežných přepečení a krádeží, řádná znásilnění, povětšinou panoval klid. Dnešní den znamenal výjimku, ale ta šokázala pěkně strávit život.

"Pojedeme, soudruhu," přikázal podřízenému a zvedl se k odchodu.

Když vkročil do výšepu, paní Ele spěšně vstala, přistoupila k němu a začala mu svěřovat své tajemství. Samozřejmě, mohl si to vyslet, nesprávné parkování, už zase, brez do toho. Vaňha zazitia vyšel ven k vozu a vzápětí vstoupil z ulice vousatý mladík s velkým děběnem v ruce. Byl to Petr, který doběhl kolegla loutkářim, vyčerpaným intenzivním zkoušením, pro osvětující lek. Lám bral Fausta a měl starosti. Nejenže chyběla elektrická vrtačka, nejenže nestačili časud dozalovat všechny karty na portál, ale ani zkouška se valně nešafila. Ze všeho navíc Faustovi vypadl z pašty text, se a se přijít na patřičnou repliku.

"Š, řci mi, sedláčku, adalíš ty jsi se svým ddělem spokojen?" mual Petr pro sebe a přezýšlel, jak to má být dál.

V ten okamžiku ho sřjel Romínek své, když byl předtím paní Ele

přislíbil podpora. Zelechl pronesenou větu, a ta zůstajúcna přetrhla přilís nanáhanou nit jeho trpělivosti. Kozínek dvě se totiž jmenoval Sedláček a měl všeho plné sanice. Nebyl se svýa údělem spokojen.

"Což?" pravil chvějivým hlasem. "Opakujte to ještě jednou!"

Petr na něho bezelstně pohlédl a poněvadž naprosto nechtěl, od jde, opakoval:

"Ó, rei mi, sedláčku, sdalilí ty jai se svýa údělem spokojen? Ale nevíš, jak je to dál," dodal.

"Kato já vím!" zařval Kozínek dvě. "Ven! Se mnou!"

Petr byl tak překvapen, že se nechal vyvést od výšepního pultu na ulici a nasoukat do auta. Když však zaklaply dveře, najednou mu svítilo a on si vzpomenal na pokračování.

"Ó, nejal spokojen, jak bys také mohl být, když dnes není spokojen ani sám král," zarecitoval.

Kozínek dvě zaskřípal zuby, ale nával suřivosti ho už přecmázel. Co s tím Faustem? Na oddělení? Psát protokol? Urážka dřevní osoby? Nebo státního představitel? Vždyť je to tlbost.

"Tak kam to vezzen?" stáhal se vaňha a zařadil rychlost.

"Na záchytku," rozhodl Kozínek dvě. Ať si taz s nía poradí, já si myju ruce, pomyslíl si.

A Petr, kterému se rozbflesko a viděl svůj text jako na dlaní, deklamoval:

"Rofistofl, ty pekelní fúrie, zavolej ai een sóho Wagnera, ty má přistrojil. Já bych se rád podíval do jiné země, neb jsem slyšel, že král portuzácký sejtřejšího dne drlet bude velkou radovánku, při kteréžto pallagru bych se rád vynalezl."

Existia co Petr se odvoza do země jiné prořival svou roli, Ivan Šolts ve výšepu hostince "U Bonaparta" triumfoval:

"Viděli jste, abalil Petra, který vůbec nic neudělal, jenom přišel mirakilovně se džbánkem pro pivo."

"Ze to, co jate mu fekl předtíz, mohl klidně abalit vás," namítal pan Václavík. "A neučinil tak."

"Ale učinil tak Petrovi pro nic za nic, viděli jste sami, je to srazka sreba pes," zakončil Ivan a když nikdo neodpovídal, po chvíli dodal: "Te jsem svědáv, jak to bez Petra dokážou zehrát. Ten řízl je řízlí kultura, hotový misomus."

U stolu zavládlo mlčení. Paní Kla přemýšlela a starostlivé vrásky brásdily její čelo pod módním účesem.

"Ta sobotní premiéra musí být stíj co stíj," prohlásila resolutně.

"Pročpak, paní sousedko?" upozorněl pan Václavík.

Ivan povstal a chystal se poodějit. Paní Ela posečkala, a když s panem Václavíkem ostaněli, naklonila se k němu:

"Pana souseda, mě už to všechno znáš," doznamenala. "Jak jste to krásně vyjádřil, a dobrého srdce jsem poskytlá té zládečce útěšitelce, už to však trvá skoro dva měsíce. Po sobotě by se měli konečně odstěhovat a já se těšila, že budu mít konečně klid. Totiž ne že bych něco jako toto, ale já, já se skoro začínám bát."

"Pročpak vás, paní, a čeho?" podivil se pan Václavík.

"Víte, dokud jsem zkoušeli, byla to legrace. Jenomže teď instalovali jeviště a kuba pozalovává portál rudobernými čerty. Ty pekelné postavy jsou den po dni strašnější, vybarvují se, mají čím dál víc chlupů a zubů a děsivější oči. Máx v tom pokoji svou postýlku a když si lehnu, zdá se mi, že se na mě ty bestie kápou," šeptala paní Ela. "To víte, opatřená ženšná, to na jednoho přicházejí všelijaké divné zvláštnosti."

"To je všechno z toho, že jste taková jezná a citlivá, paní Elo," usoudil pan Václavík.

"Děkuju vám, pane sousede," pípala paní Ela a polohila svou dlahu na silné, kužné prsty pana Václavíka, jimiž třámal ucho pivního pilítra. "Byla bych vám vděčná, kdybyste mě po zavírací hodině doprovodil a prohlédl máx ty pekelné fúrie. Snad někde mnou strati tu suggestivní moc."

Kozínek dvě předal loutkáře Petra na záchytec do péče psychiatra a vrátil se na oddělení. Služba mu končila, takže předvolánku toho dne již nedoručil.

Přítího rána po nástupu, při projíždění prvním okružím, zahlédl Ivana Koltu strouceného na bobku pod obchodem v ústí a v Nerudově ulici. Ivan se opíral zády o zeď a hlavu, přitisknutou mezi kolena, avíral rukama. Kozínek dvě vystoupil s volby a stápnal nad ním.

"Tak co je tedy? Takhle posedě s flámu?" zabušel.

Ivan k němu zvedl tvář, bleďou a strušenou bolestí. Byl zbědovaný, ale naprosto strážlivý.

"Zlučnik," jekal zabuzá. "Do lékárny pro něco... nemůžu..."

Kozínek dvě se rychle rozhodl. S pomocí Vaňhy dopravili Ivana do kuta a zavezli do nemocnice Pod Petřínem. Tam našel se nejrychlejší ošetření.

"Děkuju," sténal Ivan v šekárně. "Za ten věroješek promiň...
Klulvil jsem s Komínkem jedná, víš, jak to bylo..."

Komínek dvě se usmál. Cestou ven vytáhl z kapsy předvolánku, zmačkal ji a zahodil do koše na odpady.

V tutéž dobu se probudili paní Bla s panem Václavíkem. on, který včera chlácholil sousedku zlepšováním situace, zíral nyní na hrůsostředný portál hřbitovní fverjší barvasí. Nahoře se z plázně vykláněl krvelačný Kofiatofeles s ohromnými kaskádními řadry, z postřanních nosnic se sklublily přížery se dvěma řadami hrabovích zubů nad sebou, a paraty a dvojitými ohony. Nesly zvukná jména jako Pík, Stryk, Pluto a Suberon.

"Pánbu a náma a zly pryč," mleal pan Václavík zoufale.

Oproti němu působila paní Bla daleko vyrovnanějšíma dojmy.

"Vaše pomoc se projevila jako velice účinná, pane sousede," evitořila, "musíš říci, že teď už se nebojím ani zpoloviny. A počítám, že se to bude zlepšovat den ode dne..."

Její hlas přerušilo zvonění telefonu a když zvedla sluchátko, ozvala se Mária s radostnou zprávou:

"Petra nám pustili hned večer, nenašli na ani praxile alkoholu, ani praxile! Kdy můžeme přijít, abychom to dozkoušeli? Preziera určitě bude."

V sobotu odpoledne se v modrém pokoji paní Ely zhromáždilo mnoho známých z ulice i okolí, s dětmi i bez nich. K dětem se chovala paní doma dle své povahy velkodušně a lila do nich limonády, dospělí nešli z hospody odvedle děbány s pivem jako kdyby hotelo. Byl tam Ivan, ještě pobledlý po přestálém utrpení, dostavili se hosté až z druhého břehu za mostem, nepochybně ani pan bývalý děstní Vaclavík. A přišel i básník Komínek se svou tichou ženou a třemi dcerami jako stupínky. Když dospěla hra do poloviny a nastala přestávka, váleční se shodovali v názoru, že jde o dílo velkolepé a značně úspěšné. A na závěr, když Kašpárek po tragickém Faustově dopekavvržení pronášel poslední monolog, nikdo se neubráníl dojetí.

"Ponížený slučebník, jejich váčné auditorium, za dnešní návštěvení ponížené děkujem, a až bude naše libost, tak si zase Fausta zahrajem. Kašpar hamr, kašpar str diner, šťastnou dobrou noc jim vinkuju, klendí se Kašpárek.

V té chvíli projížděl ulicí pod okny v flutobíle volze Komínek dvě při plnění choulativního úkolu, aby na kalé straně trval klid a mír a váleční se sobli, pokud možno, nerušeně redovat.

Ajtmatov /1928/ patří k sovětským autorům, kteří požívají oficiálního uznání, přesto si jeho poslední román Stanice Bouřná připadá pozoruhodný svou myšlenkovou opravdovostí.

Není snadné ve stručnosti sdělit obsah románu, neboť jej tvoří řada motivických celků navzájem jen velmi volně spojených. Ústřední dějové pásmo, které zachycuje pohřeb kaleznického dělníka Kazangapa, je neustále přerušováno příběhy ze života jednotlivých postav /zachycuje období jejich života v období těsně poválečném a v letech padesátých/, parafrázejí starých kirgizských či kazachských legend a konečně pásmem vědecko-fantastickým /nejpravděpodobnější a umělecky nejmeně provedeným/. Všechny ty řádkové tak různorodé motivické celky váže k sobě důležitá myšlenka: pro zachování lidstva je nejdůležitější paměť, návaznost kultury. Tuto návaznost ohrožuje tupý racionalistický materialismus, který člověka strhává do nicotného bezčasí, v němž neplatí vyšší hodnoty, v němž se zapírá historie, člověk ztrácí své tajemství, stojí božskou podstatu.

Na stanici Bouřná kdesi v kazachské stepi žije jen několik stálých obyvatel. Stanice je to malá, zapomenutá, i vlaky tudy jen projíždějí:

Šest montovaných panelových staveb, vybudovaných správou dráhy, Edygejův dům, který si postavil sám, hliněná chatrč nebožtíka Kazangapa...uprostřed větrné a vlastně už univerzální elektrické vodní čerpadlo - to byla celá osada Boranly Bouřná...

Jasí jsou ti obyvatelé? Všechny vydědanci sovětské společnosti. Bouřný Edygej byl raněný za války a marně se snažil najít obživu v poválečné zemi, nakonec jí našel zde na této zapomenuté stanici. Kazangap musel jako syn domnělého kulaka uprchnout z rodného aulu, pokud se nechtěl veřejně zpřeknout vlastního otce. I on dostane možnost pracovat jako dělník na dráze. /Je to zvláště v zimě typická galejnická dřina/. Stejnou možnost dostane i Kuttybajev - učitel, který padl za války do zajetí. Ze zajetí sice uprchl, naneštěstí však k jugoslávským partyzánům. Díky své partyzánské činnosti nebyl bývalý zajatec poslán přímo na Sibiř, ale brzy ho vymahali z jeho učitelského místa, byl rád že ho nechali - stejně jako jeho ženu učitelku - pracovat a-spaně jako dělníka. /Ostatně ne dlouho, revize zjistí, že si sepisuje paměti, je zatčen a v předvečer Stalinovy smrti umírá ve vězení./

U života těchto vydědanců se dozvídáme v krátkých příbězích, které přerušují pozadí putování pohřebního průvodu. Neboť Kazangap si přál být pohřben hluboko ve stepi na posvátném místě Ana-Bejit, vadě-

ležená nejméně třicet kilometrů od telesníční stanice a jeho přítel E-dygoj se rozhodl vzdor námitkám těch nejladších /zvláště Kazangapova syna odborového funkcionáře Sebitžiana/ tomuto poslednímu přání vyhovět.

V ještě kratších odbočkách vstupuje do ústředního příběhu utopické pásmo. Na orbitální stanici Parita obíhají dva kosmonauti: americký a sovětský, kteří tu plní společný sovětsko-americký program. Těto kosmonautům se podaří navázat spojení s civilizací z cizí galaxie /I/, během několika dní /II/ se dostanou na planetu zvanou Máruč lesa a naleznou zde rozvinutou civilizaci modrovlasých hominidů. Obyvatelé planety dovedou sužítkovat energii svého slunce, ovládat počasí, létat rychlostí světla atd.. Především však vytvořili civilizaci, která nemá zbraně ani peníze, ne vytvořila instituci státu a nezačala války. Hlavní starostí obyvatel je, jak prodloužit lidský věk a jak zajistit život pro další generace, neboť planetu ohrožuje jakási vnitřní vyaychání. Obyvatelé planety by se rádi setkali s obyvateli Země a sdělili jim své poznatky o životě a o vlastní historii. Mírnilovnost jejich dějin je nepocítnou zárukou jejich nejlepších úmyslů.

Zástupci obou supervelmocí se okamžitě sejdou a dlouze rokují o této pozoruhodné události. Dohodnou se, že lidstvo se nesmí o mírumilovnou civilizaci kdesi ve vesmíru dozvědět:

Členové komise jasně chápali jednu věc: že ten nebyvalý, nevidaný objev bystavoval kardinalní zkoušky samotné základy světové společnosti, všechno, co se po staletí hlásalo, většovalo, ustálilo ve vědomí generací - celý souhrn pravidel její existence.

Konečný závěr tedy zní: zabránit jakémukoliv setkání se zástupci superhumanistické civilizace. Země má být obklopena obručí automatických raket, které by zničily jakékoliv těleso, jež by se přiblížilo z kosmu. Oba kosmonauti, kteří svévolně ^{navázali} s obyvateli Planety lesa, se již nikdy nesmějí vrátit na Zemi, jsou vyloučeni z lidské společnosti.

Jakkoliv je toto vědecko-fantastické pásmo až pohádkově naivní, v celkové skladbě má důležitou úlohu: v obličném rozměru totiž předvádí zákeřný myšlenku: lidstvo, které se vzdá paměti, se musí vzdát i budoucnosti, naše současná existence se tedy odehrává v prostoru i v čase důsledně zřavovaném návazností.

Ústřední téma paměti rozpracovává i parafráze lidové legendy o kankurtech. Kraj Sary-ozacké stepi, kde se nyní rozkládá sovětský kosmodrom, kdysi obsadil divoký kmen Chuang-chungů, ti proměňovali mladé zajaté bojovnice v otroky obzvláště krutým způsobem. Ohltili jim hlavu s navinuli ji čerstvě staženou velbloudí kůlí, pak je ponechali se svázanými rukama i nohama několik dní na slunci. Kůže láry sesychala a stále těsněji stiskala hlavu:

Ten, kdo tuto proceduru prodělal, buď zemřel..., nebo na celý život ztratil paměť a změnil se v mankurta - otroka, který nevěděl nic o své minulosti...Mankurt nevěděl, kdo je, odkud pochází, nemal své jméno, nepamatoval si nic z dětství, otec ani matku..."

byl tedy ideální pracovníkem, použitelným i k těm nejtěžším pracím. Po těch, kteří byli proměněni v mankurty, už nikdo nikdy nepátral, vědělo se, že jako lidé jsou straceni, z jejich bytostí zůstala jen vnější podoba. Našla se však jedna matka v kmeni Najmanů zvané Najman Ana a ta se rozhodla, že se vydá hledat syna, jenž byl zajat v boji s Chuang-chuangy zajat. Dlouho putuje na užlechtilé bílé velbloudici stepi, až jednoho dne u vzdáleného stáda opravdu nalezne svého syna proměněného v mankurta. Tři dny za ním přichází a opět přechá před jeho divokými pány. Během oněch tří let mu stále znovu opakuje několik vět: Já jsem tvoje matka, ty jsi můj syn, tvé jméno je Zalsan, tvůj otec se jmenoval Donenbaj. Vzpomeň si, jak se jmenuješ! Tvůj otec byl Donenbaj! Ale ubohý mankurt není a to pochopit, co mu říká. Třetího dne ji na radu svého otrokáře zastřelí. Bílý šátek, který jeho matka měla na hlavě, se změnil v ptáka, který odlétá a přitom volá: "Vzpomeň si, čím jsi. Či jsi? Jak se jmenuješ? Jméno! Tvůj otec je Donenbaj! Donenbaj, Donenbaj, Donenbaj!"

Místu, kde ženu pohřbili, se začalo říkat pohřebiště Ana-Bajit, tam také putuje pohřební průvod ze stanice Boufná.

Dědicem plemene mankurtů v současnosti je syn zemřelého Kazangapa, odborový funkcionář Šabitkan. /Mimořádně jediný funkcionář a tedy nejvyšší strážník mezi protagonisty příběhu./ Na pohřební hostině vykládá svoji představu lidského štěstí.

Člověk bude všechno dělat podle programu z centra. Myslí si, že žije a jedná podle sebe, podle své svobodné vůle, ale ve skutečnosti na pokyn shora. A to všechno podle přesného plánu. Když je třeba, abys zpíval - přijde signál a budeš spívat. Když je třeba, abys tancoval - signál - a budeš tancovat. Když je třeba, abys pracoval - budeš pracovat, a jak!... Když se to tak vezme, jsme nejšťastnější lidé v dějinách lidstva... Dřív lidé věřili v bohy. Ve starém Řecku prý žili na hoře Olympu. Ale co to byly za bohy? Pitomečci. Co mohli?

K plemeni mankurtů patří nepochybně i pracovník Bezpečnosti, který vyslýchá Edygeje i pro něho je akt vzpomínání aktem nepřátelské vzpoury, stejně jako nezávislé vyhlášení.

Jaký svoje myšlenky, co to má znamenat říct něco za sebe? Vlastní názor snad? Řádný takový osobní názor sem nepatřej. Všechno, co je na papíře, už nejsou žádné osobní názory. Co je psáno, to je dáno. Ještě si bude každé vykládat své myšlenky. Te se budeme mít! ...V životě se může stát leccos a je z toho pak historická událost. Ale co všechno jsme viděli a zažili! Důležité je vzpomínat,

vykreslit minulost ústně nebo písemně tak, jak si to doba žádá, jak to dneška my potřebujeme. A na nic z toho, co nám není k potřebě, se vzpomínat nemá. Když se toho neodříká, tak se taky dopouští nepřátelské činnosti.

Tak tedy vzpomínky, legendární vyprávění, životní příběhy či ještě spíše tragédie i dění velkého světa prostupují obraz putování nevelkého pohřebního průvodu ve stepi. Konečně se průvod přiblíží svatému místu, tu však narazí na ostaný drát. V místech, kde leží staré pohřebiště, se nyní rozkládá kosmodrom. Když pohřební průvod konečně nalezne bránu, strážný je odmítá vpustit dovnitř. Tam za plotem je střežené pásmo. Edygej se snaží vysvětlit, že s mrtvým se nemohou vrátit nazpět, bylo by to proti všem starým zvykům. Strážný ho sice chápe, ale dovnitř ho stejně nepustí. Nakonec se dá překlubit a zavolá aspoň nadřazeného důstojníka. Edygej podle jména usoudí, že důstojník je tak jako on Kazach a proto, když se důstojník objeví, osloví ho kazašsky.

Na poručíka Fansykbajeva to neudělalo nejmenší dojem... "Vážení občane, hovořte na mě rusky. Já jsem osoba při plnění služebních povinností," prohlásil a přitom stáhl nespokojeně tmavé obočí nad šikmými očima.

Tedy Edygej pochopí, že od člověka, "který se bál anebo nechtěl mluvit svou mateřštinou", se nemůže nadít pochopení ani pomoci. Ná sleduje ještě vzrušený spor, pak se celý pohřební průvod obrátí a vrací se stepí. Edygej se rozhodne, že pohřbí svého mrtvého přítele na jiném posvátném místě ve stepi, vyhlédne to místo a přikáže přátelům, aby tu vykopali hrob, sám pak pronese smuteční proslov. Protože právě tento projev autor zřejmě považuje za vyklenový vrchol své knihy, ocitujeme z něho aspoň nejpodstatnější části:

"Synu zesnulého stroka božího Kazangapa Sabitžane, postav se nalevo ode mne, a vy čtyři přineste tělo na kraj hrobu, položte mrtvého hlavou k západu," pronesl slavnostním hlasem. A když to bylo hotovo, řekl: "A teď se všichni otočíte tváří k svaté Kašbě. Rozdýchnete před sebou člani, vyslejte na Boha, aby naše slova a akryté vyklenky v této chvíli zaslechl."

Až to bylo divné, Edygej neseslechl za sebou žádný smích a reptání. A byl rád, vždyť mohl říct: nech toho, dědku, takový hlouposti, jaký si ke všem čertům mulla... Nejen to, Edygej se osmělil pomodlit se při pohřbu vstoje a ne vsedě, protože od obřadních lidí slyšel, že v arabských zemích, odkud náboženství přišlo, se na hřbitvech modlí vstoje. Ať už to bylo, jak chtělo, Edygej chtěl být hlavou blíž k nebesům.

Dřív než začal obřad, poklonil se v úvodní části na levou i pravou stranu a stejnou úklonou seřadil a nebi, a tím poděkoval stvořiteli za pevné uspořádání světa, v němž se člověk náhodou rodí, ale nikoli s nevyhnutelností, s jakou se střídá den s nocí...

Před ním na okraji zrající jámy ležal na nosítkách zesnulý Kazangap, zabalovaný do bílé houně. Edygej polohlasem pronášel pohřební slova, navčas připravený pro všechny, pro každého a na věčné časy až do skonání světa, slova, v nichž byla od věků

obsazena předurčení, nevyhnutelná a stejně závazná pro každého člověka, a byl, čím byl, a ať žil v kterékoliv době, a ve stejné míře k závazná i pro ty, jimiž bude teprve souzeno se naročit. Když Bouřný Edygej odkíval tyto nejobecnější formule života, k nimž do - spěl proroci a odkázali je lidé, snažil se je současně doplnit vlastními myšlenkami ze svého srdce a vlastní zkušenosti. Přece ne - žil ve světě nadarmo.

"Slyší-li skutečně, ó Bože, moji modlitbu u otevřeného hrobu Kazan - ganova, v místě pustém a divokém, protože se nám nepodařilo pohřbít jej na hřbitově, po němž toužil... Vše, co na nás záviselo, jsme se vynasnažili udělat. Ostatní je tvou věcí.

A nyní, když se v takovou chvíli k tobě obracím, vyelyš mě, do - kud jsem ještě živ a mohu myslet... Chápu, že je ti těžko, naše pros - by nezají konce. A ty jsi sám. Já tě o nic neprosím. Jenom ti chci v tuto chvíli říct, o čem přemýšlím. Je mi moc líto, že náš starodáv - ný hřbitov, kde je pochována Najman-Ana, je nám od nynějška nepří - stunný. A proto chci, aby i mně bylo souzeno ležet na tomto místě... Učin, abych ležal vedle Kazangapa, kterého nyní odevzdáváme zemi... A pokus jde o poslední vůli, sdělím jí mladým, kteří sem přišli se mnou... Janouše nevidím nikoho, kdo by se nače mnou pokoušel. Oni v Bohu nevěří a žádná modlitby neznají. Vždyť nikdo neví a nikdy se nečloví, je-li na světě Bůh. Jedni říkají, že je, jiní, že není. Má chci věřit, že jsi, že jsi v mých záměrech. A když se k tobě obracím s mod - litbami, pak se vlastně sice tebe obracím k sobě a je mi v tuto chvíli dno myslet, jako bys myslel ty sám, stvořiteli... Ale oni, mladí, na to nemyslí a modlitbami pohrdají. Co však mohu říci sobě i jiným ve velice chvíli smrti? Je mi jich líto - jak postihnou svo - je lidské tajemství, když v nich není cesty k povznesení se v myšlen -kách tak, jako by se každý z nich najednou stal bohem? Ironií mi to rochašťství. Kdo z nich se bohem nestane, ale jinak bys i ty přestal existovat. Neumí-li člověk vsárytu bohem, ochranným všem, jak bys pak ty mohl lidí chránit, pak bys ani ty, Bože, nebyl... A já bych nechtěl, a já bych nechtěl, abys beze stopy zmizel...

Pohřeb skončí, posádky se mohou vracet domů. Ale Edygej není spoko - jen, chce podniknout něco na záchranu posvátné země. Prosí o radu a po - moc jediného studovaného a vlivného muže, Sabitžana. Ten však kategori - ky odmítá. Edygej je z něho znechucen a zdrcen.

Co z toho, že chodil do všechjakých kurzů a na vysoké školy? Možná, že studoval proto, aby byl takový, jako teď je. Možná, že někde je někdo tak čábelsky promaný, kdo si dal s ním tu práci, aby se Sabit - žan stal právě Sabitžanem. Vždyť Sabitžan sám vykládal, popisoval ten nesmysl o lícech řízených rádci. Prý přijdou takové časy! A co když jeho samotného řídí rádci někdo neviditelný a vězohou -cí/!/. "Jsi Hankurt! Úplněj Hankurt", zašeptal s nenávisť i lí - tostí k Sabitžanovi.

Edygej se tedy sám vydá nazpět ke kosmodromu, aby si vyžádal rozhovor s nejvyšším velitelem a požádal ho o záchranu posvátného hřbitova. Jde se svým psím a velbloudem. Ale ve chvíli, kdy se blíží kosmodromu, začí - ná se uskutečňovat sovětskoamerický projekt na ochranu zeměkoule před invazí humanistických myšlenek. Ze sovětského kosmodromu startuje jed - na bojová raketa za druhou, jejich cílem je

Vytvořit kolem zeměkoule aktivní uzávěr, aby ve věcech pozemských se nic nezměnilo, aby všechno zůstalo, jak to je... Člověk, velbloud, pes - ti prostí tvorové utíkali bezhlavě pryč... I kdyby však běželi

jak chtěli dlouho, byl to běh na místě, protože každý nový výbuch je a drtivým rachotem celé zaplavoval plamenem všeozařujícího světla... A tak běželi - člověk, velbloud a pes, běželi bez ohlížení, a najednou se Džygejevi zdálo, že se běhviectem objevil bílý pták zrosený křesí z bílého šátku Hajmanovy, padající se sedla, protknuté střelou vlastního ayna mankurta... Bílý pták rychle letěl vedle člověka a křičel v tom rachotu a bořím dopuštění: "Či jsi? Jak se jmenuješ? Vzpomeň si na své jméno! Tvůj otec byl Donnabaj, Donnabaj, Donnabaj, Donnabaj..."

A ještě dlouho se jeho hlas rozléhal ve tmě, která se uzavřela. Tak se uzavírá tato zvláštní skladba, v níž autor spojil legendy s utopií, skutečné s neaktuálním, fantastické s každodenním je proto, aby obraz jeho závěrečné apokalypsy působil co nejúčinněji.

Svět bez penězi a bez Boha se léne ke zkáze. Dokážeme se ještě zastavit, rozpoznamenout, vrátit se ke kořenům?

Nechtěl jsem napsat literární kritiku. Jen přinést zprávu o knize, která přemě a naléhavě vyalovuje některé ze základních otázek lidské existence. Připadá mi povzbudivé, že je vyalovuje v té části světa, odkud jsme alýchávali vyalovovat spíše pseudotásky.

/Citate jsou z listy velmi konstruktivního překladu, jak jej na pokračování přinesl časopis Sovětská literatura 1982 č. 6-8. Román má v nejbližší době vyjít u nás i knižně./

U některých vydávaných knih, a právě u těch, jež něčím vzbuzují čtenářský zájem, je pozoruhodné už datování vzniku rukopisu a vrocení na titulním listě. Kovala debutantky Evvy Petrové Královské pastiky /KF, záložka nás informuje, že je autorkou několika odborných uměnovědných monografií z 60. let, pak je přerýv v 70. letech a až v r. 1981 vydává publikaci Picasso v Československu byla dokončena v září 1974, vrocení má 1981 a copyright 1982. Doslovem tentokrát zaštil knihu Ladislav Fuks s jedinou snahou, aby vyvrátil čtenáři dojem, že příběh ze 17. století nějakým jinotajným smyslem poukazuje k současnosti, jeho "humánní poslání" je prý jaksi nadčasové. Ale patrně jen touto prestoduchou obratností zasloužilého umělce byly ulomeny hroty námitkám a kniha mohla po sedmi či osmi letech průtahů přece jenom vyjít.

Od první stránky nás autorka překvapí zřetelným slohotvorným úsilím, o němž brzy zjistíme, že organicky vyplývá z postoje, jejíž zaujala jako vypravěčka, umělecké postupy jsou s ním bezprostředně svázány. Vypravěčka se stylizuje v této "hře" se čtenářem jako průvodkyně příběhem, jehož zákulisí, souvislosti a křižovatky jen ona důvěrně poznala, seznamuje nás jen s tím, co sama za dobré uzná, je tedy - v protikladu k rozšířené skepsi moderní prózy vůči takovému vypravěčskému typu - vševědoucí a všemohoucí. Kdykoli může přerušit spád děje a vstoupit do něho, vést dialog s námi, čtenáři, upozorňovat nás, varovat, vzbuzovat v nás pochyby a napínat. Přitom vytváří dojem, že má od událostí odstup, že není jejich demiurgem, že se vyvíjejí bez jejích zásahů, nezávisle a podle svých zákonů, že její úlohou je pouze zprostředkovat mezi dávným dějem a námi, učinit nás "téměř očitými svědky" všeho toho, co se stalo. Toto "téměř" jsou rafinovaně otevřená vrátka, mezi nimiž stojí vypravěčka a vpustí nás jimi dál do příběhu podle své vůle, toto "téměř" si ponechává pro sebe, aby z něho živila náš zájem o další osudy postav, v něm je skryto tajemství, které nám postupně odhaluje, na tomto "téměř" je vybudována s úctyhodnou odvahou celá konstrukce vypravěčského napětí.

Mezi časem příběhu a časem vyprávění je propast více než tři set let. Obě pásma jsou od sebe přísně oddělena, ovšem jen proto, ~~aby mezi nimi probíhaly tiché výboje~~ aby mezi nimi probíhaly tiché výboje skrytých významů. Minulost je pozadím, na němž se přítomnost poznává, od něho se odráží, na něm jsou patrný všechny rysy odlišnosti i srovnatelnosti dvou věků. Naše průvodkyně si navíc neodpustí ko-

mentář, ovšem jenně ironický: "Eh! zapomínáte, že paštikářova kauza pochází z dávných dob, kdy soudcové neuvažovali o předpokládané nevině... Doufám proto, že ašepoň vy si zachováte nepředpojatost hodnou příslušníků pokročilé doby" /str. 53/. Nebo: "Tenkrát ještě pokrok nepostoupil natolik, aby lidé byli vyjádřitelní čísly a přesnými údaji" /str. 68/. Nebo: "Jsme už jinde, pokročili jsme. Místo ostré vůně koňských těl vdechujeme benzín a naftu. Jsme rychlejší, jsme znalejší, techničtější, chemičtější, umělejší, jsme...? Pořád srtelní..."/str.175/. Toto vědomí smrtelnosti člověka osciluje neustále mezi dvěma časovými plány této prózy jako připomínka, že přes všechny rozdíly je spojuje, coši základního - lidský úděl.

Všechny ~~průběhy~~^{zvláštně} vypravěčské postupy neúchylně ukazují k jednemu velkému ~~průběhu~~^{průběhu} české prózy - k Vladislavu Vančurovi. Tato zdánlivě uschlá vývojová větev pod autorčinými rukama kupodivu znovuožívá, začíná v ní čile obáhat míza. Až dosud každý pokus navázat na Vančurovu sošnou obraznost a stylistické násilnictví jeho jazyka skončil v epigonství. Jako by jedinečnost tohoto díla vylučovala jeho plodnost. Eva Petrová tuto neblahou tradici vyvrací. Ne že by v textu Královské paštiky nebyly věty jako opsané z Vančury. ^{Hostin-}ská měla svého muže za měkkotu a opovrhujíc jím, neustala jej ponoukati" /str.34/. "Kateřina ^{uznane} znamenajíc, že ji děvče nepotřebuje, a snad i proto, aby se vymanila z dojetí, vstala a odešla" /str.161/. "Nepromeškal příležitost osolit polévku pěkně zavařenou" /str.72/. "A tak události protékaly vykopanou strouhou." /str.108/ Atd.]. Autorka se však Vančurou naštěstí spíše dává věst metodicky, tvoří "v jeho znamení" a nepodléhá mu, jinými slovy chce budovat příběh jako záměrně uměle stvořený, nicméně svéprávný svět, ^{ne} že nehodlá vyprávěním popisovat skutečnost v její povrchové podobě, ale že touží postihnout přísnou umělecko^Uzákonností své prózy ~~z~~ podstatu osudu člověka. Každý příběh touto poetikou stvořený má mít vedle svého základního sdělení i význam obrazný, dorůstající v podobenství. Tak je tomu i u E. Petrové. Pokud jde o jazyk, stylizuje jej autorka "ve směru" Vančurově, ale zároveň svou větu uvolňuje, dá se říci modernizuje /nejsou v ní například biblismy apod./, ubírá jí na monumentálnosti a přibližuje ji přece jen víc hovorové češtině /promluvy některých postav jsou dokonce psány v lidovém jazyce, jímž jsou oálišeny od promluv vzdělanců/.

Když psal Vančura Markétu Lazarovou, neunikal vůbec od současnosti ani nechtěl pouze zajímavě vyprávět, nýbrž vytvořením této povídky "jako mlat" o prudkých chlapech a sličných dámách polemizoval se svou dobou lidí ochablých a bezbarvých, s dobou, jež "ztra-

tila svou předmětnost" /F.X.Šalda/ a nemohla mu nabídnout velký děj. Nebyla to polemika o aktuální otázky, nemířila na krátkoodeché každodennosti, soustředila celé své umělecké úsilí k úhrnnému postižení podstaty, dávné nelomenosti lidí, čímž zároveň usvědčovala současnost z rozpadu nenahraditelných lidských hodnot.

Eva Petrová fabuluje rovněž tak, aby příběh promlouval svou dvojí rovinou, aby navazoval kontakty s dneškem svým smyslem, aby si umělecký řád této prózy vynucoval na čtenáři pozornost k velkým sporům dobra a zla, spravedlnosti a zloville, pravdy a lži, Humánnosti a násilnictví, tupé jednoznačnosti a složitého hledání jistot, k těm mravním protívám a svárům, jež se táhnou dějinami od nepaměti. To ovšem znamená, že historický příběh jí neslouží k vytvoření kontrastu dvou epoch, jako tomu bylo u Vančury v případě Markéty Lazarové. Nemůže se, jak praví, zbavit pocitu, "že nic zcela nezaniklo, že všechno svým způsobem patří do našeho života", takže "jak k tomu přijdeme my, živi, abychom se jako lidé hanbili za zločiny těchto mrtvých!" /str.152/. Pro naši autorku každá setba minulosti vzejde, ať dobrá či špatná, a vzhází stále, časy jsou spolu spjaty věčně stejným zápasem dvojí etiky, a nic není promlčeno.

Fabule je záměrně jednoduchá, neboť - opakuji - jde o základní mravní rozpor dějin. "Přiznejme všemu jeho barvu," vyzývá autorka, "krev zůstane rudá. Černá duše černou". Děj má jen základní půdorys a vyvíjí se ovšem bez psychologického jemnozpytu, jež nahrazují vypravěččiny úvahy, všechno spěje k vyhocení rozdílných lidských postojů a přesvědčení. Konflikt vnese do příběhu obvinění z vraždy. Řada indicií svědčí proti ušlechtilému paštikáři, vzdělanci a humanistovi; obžalobu vznáší důstojník, člověk jednoduchého myšlení, jemuž stačí podezření, že paštikář zavraždil jeho bratra, aby byl hotov se svým závěrem, touží po boji, "ve kterém by se utkal s nepřitelem přímo a bez rozmýšlení. Krásné jasno bitev! Žádné zbytečné průtahy" /str. 92/. Tato přímočarost a jednoznačnost nemyslivé bytosti slaví triumfy zvláště poté, co královský správce a dvořen vřevolají "hlas všeobecného mínění, správně usměrněný a s patřičnou dávkou nenávisti" /str.102/. Paštikáři hrozí smrt, neboť prokurátor, hříčka v rukou dvořana a správce, "koho chce dostat na šibenici, toho na ni dostane", vyšetřující soudce pak klade otázky způsobem, "jakým se líčí tenata na ptáky". To však už se za paštikáře postaví jeho přítel lékař, muž stejně ušlechtilý, jenž se s dalšími statečnými postará o to, aby "metoda sklepa", to jest uvržení obviněného do zapomenutí a rozmetání jeho lidské důstojnosti, neuspěla. Pravda vyjde najevo, údajně zavražděný se v opilství sám utopil. V té chví-

lí důstojník, onen muž jednoznačnosti, jenž nepotřeboval soud k vynesení ortelu, poznává svůj omyl, přiznává si, že "prochal před pravdou jako zbabělec" a prokurátor ve své pomstychtivosti ho marně přemlouvá, aby "posloužil spravedlnosti" a sám se tím zachránil před žalobou, neboť "na službu právu se nezapomíná". Důstojník však tvrdě odepoví: "Nedám se k ničemu zneužít!" /str.121/. Od toho okamžiku ~~přiz~~ "přestal být použitelný".

V takřka beznadějně situaci lékař nabídne svému příteli spásný útek. Ten však považuje "ve věci práva...prostředky za součást cíle" a odmítne. I při mučení živě cítí, co znamená, "ozve-li se přítel člověku, který je násilně vzdálen světa, sám s obviněním, s křivým obviněním" /str.66/. Příběh dojde k šťastnému konci, ale "což něco doopravdy končí? Než se nadějeme, je tu začátek nové historie..." /str. 176/.

I tento stručný dějový průřez snad dostatečně naznačuje, že text má myšlenkovou závažnost, s jakou se nese tkáme v dnešní próze příliš často. Tematizují se tu mravní otázky, jež znepokojují každou společnost, neboť lidský život necítí nikdy dost záruk proti zvlí mocného jedince či mocenské skupiny. Ale odvěké střetání dobra a zla, hlupství a moudrosti, pravdy a lži dostává novou dimenzi naléhavosti, jakmile zmolkne hlas skepse. Proti prostoduché jistotě, která si nedělá starosti s důkazy viny ani se svědomím a podléhá instinktům pomstychtivosti a podezřívavosti, se tu staví složitě a odvážně hledání pravdy, pravdy "vzpírající se", skrývající se a zasuté nánosem klevet a intrik. Eva Petrová tu vlastně navazuje na kunderovské / a předtím arci už čapkovské/ téma, ovšemže v jiné rovině, ale přesto je tu zřetelná návaznost: pravda se nepoddává, najít ji vyžaduje úsilí, smělost, riziko, pro pravdu se nasazuje celá bytost, pro ni se vedou velké bitvy nejen veřejné, ale zcela intimní, v každém člověku. Jaký div, že v sborovém zpěvu pošetilých lidí, v němž "zní pravda a lež vždy stejně posvátně" /str.117/, se ozývá hlas intelektuála, kriticky myslícího ~~člověka~~ ^{člověku} jako kacířství. Přesto však právě tento osamocený hlas skepse, tento hlas oddělující pravdu od lži, pomluvu od důkazu, emoce od rozumu, dobývající se ke "kořenu věci" zachraňuje celek před selháním lidskosti. Jen díky jemu je zachován paštičářův život, ale tím taky důvěra jednohokažďého, že pravda nebude nikdy natrvalo potlačena.

O šťastný konec příběhu má tedy zásluhu přátelská věrnost. Lékař osvědčil svou ušlechtilost, vypěstovanou na humanitní tradici. ~~Průběh~~ ^{Průběh} je tento příběh osočení, v němž hledání pravdy je hledáním

spravedlnosti, též hymnem na přátelství, na němž si "ověřujeme svou humanitas, svou lidskou přirozenost" /str.175/. Přátelství, vědomí a pocit sounáležitosti, sepětí s nepokrevními bratřími, toto zasvěcení věrnosti druhovi i v největším ohrožení, je plodem lidskosti a vyžaduje atmosféru tolerance. Parabolický význam příběhu nekúprosně demonstruje, že celé společenství by bylo ohroženo mravní devastací, jakmile by přestala být zrada na přátelství považována za čin proti závazné humanitní tradici, proti lidskosti v nás.

A tak se posejlství této napodiv zralé prvotiny soustřeďuje k výzvě vytrvat za každých okolností na věčné pouti ducha odpovědnosti nejen za sebe, ale za celé společenství, na níž ovšem jen ti nejsilnější vždy znovu dokáží tasit srdce, aby byl pravdě a spravedlnosti zjednan průchod, aby násilnictví mocných nepotlačilo žádným zastrahujícím ordelem solidaritu ohrožených, toto důvěření, že jsme v průběhu moderní civilizace s její vyspělou technikou manipulace člověka nepoztráceli základní mravní jistoty. Povinností humanistické etiky, říká nám příběh paštikářův a lékařův, je podporovat hlas lidského svědomí, vést k poznávání, ~~xxx~~ co je dobré a co je špatné pro člověka, bez ohledu na to, zda v té či oné situaci to vyhovuje těm, kdo reprezentují společenskou moc. Eva Petrová se svou první knížkou přihlásila k oné umělecké linii, která chce pomáhat člověku unést jeho strastiplný úděl na zemi tím, že mu připomíná odvahu, čestnost, ušlechtilost, soucit a obětavost a že mu dává naději do budoucna.

Milan Jungmann

Ve zvláštní dvojici přátel máme příklad velice přesný: Zeyer se křehce odtáhne do Vočňan, a co potřebuje v Praze zakoupit, poručí ne Eohu, ale Sláčkovi. Ten mu vyjednává s nakladatelem, urovnává spory s diváky, souduje možnosti finanční podpory ve Svatojanech. Ještě že po něm nechce, aby se poptával u Kotta na karna. Asi že ho hned nepozvali do Akademie, urazí se a ký vytyká Sláčkovi, že do ní vetoupl, a pak ho žádá, aby v ní protlačil to či ono. Milý Sláčku!

Když v jejich milenecky intenzivní korespondenci vznikne sezera, naučíme se tušit, co jí vždy způsobilo. Nepíše-li Sláček, je to z obyčejné nemoci: byl tak slab, že ho i čo školy museli odvést. Odmlčí-li se Zeyer, dovíme se za měsíc zas ten jeho tragický důvod: byl vyprahlý, puť a jako vypálený. Milý Julie!

Jak mu ale rozumím! Já také bych rád odešel do nějakých zajímavých pustin, nedal nikomu adresu a pak plakal, že mi nepišou! Jenže dnes není ten čas a prostor, není redakce, jež by mě upomínala o pokračování rukopisu, a chybí společenský salón, v němž by se přátelé dohadovali, kde asi jsem a o čem trpím. Musím se, krom toho, každý týden poptávat na karna.

Tím víc se mi líbí Kosík, jak umí dočíst zamčené dveře, když k němu chce někdo lést, a jak si napřiká na zkonírání přátelské společnosti, když vyleze. Vyleze na dláždění pod pustými okny Kohoutova přátelského salónu proti oknům pustých salónů prezidentových, jenž vlajku nechal na střeše sice, ale o přátelství trpí jinde. Milý Pavle! Myslels to jistě dobře, když jsi mi dojednal vydání mých členských u nakladatele, ale já to musil pro svou představu odmítnout, a vypadl to nevděčně.

"Přátelství velká i malá, ba i ta jednostranná a neopřítovaná," napsal mi jednou Kojmír Klánský lítostivě, "nastavují nás o dalšího člověka." Myslím, že účty přátelství nebývají rovnoměrné, a anoč ani nesmějí

být, tok přátelství by se zastavil, protože ono, zdá se, funguje hlavně odběrem: stačí, když aspoň jeden z přátel je vhodně natočen. Tak se všichni vyskytujeme v nevyrovnaných přátelstvích, nakonec se to v šak jistě kruhem nějak vyrovnává, jediné se třeba nikdy nedovíme, po čem jsme si půl života šlapali.

Kdo jako já musel už uvažovat o svých přátelstvích, bude se nadál nelítostně zastavovat u Larla Šiktance, ač ten nikdy u něho, a zase Major švacetkrát přijde za mnou, nežli já konečně za ním. Karol Sidon, opouštěje před třinácti dny tento stát, nepříšel se rozloučit, jak jsem čekal, ale cítil možná právo čekat, že přijdu já. Josefa Zemanu nevidím někdy rok, ani pro něj nic nedělal, tak jaké je to přátelství, řeknete. A co podivné přátelství herce Jesenia, odpovím vám. Každého roku dopoledne o štědrém dnu sejdou se Ivan Klíma a Kiroslav Červanka k přátelství. Tak si to prý slíbili kdysi zmlouka, a já jsem se už několikrát v okolních ulicích při výkonu tohoto přátelství zastihl. Například zas já, nevynámil jsem si s Vilémem Prečanem ani jeden dopis, co odjel do Německa, a přece to přátelství je připraveno k pokračování od chvíle, kdy mi uvěřil proti podezření. Řecký malostranský byt, více zasunutý do strání než s ní vyčnívající, připadá mi jak smotnělý stesk po přátelství. Když se mi ošedý při vyhazování kompostu zlomila násada lopaty označená bílým kolečkem, zachvil jsem se pověřeně a uzínal si učkat na novou lučkovou násadu to samé kolečko.

V jedné nešťastné situaci nechal si Vlastislav Beneš před osmi lety policejně zakázat kamarádšofty se mnou. Řeklo by se, to je přátelství! Loni umřel, dívám se na jeho teskné obrasy a čekám, totiž cítím se, jako bych čekal, že konečně může svobodně zas přijít. Je!

A Lada Vaculka, umřelý před čtyřmi či pěti lety? Eseru ho, jako by byl jenom třeba na vojně, odkud se vrátí poměrně brzo, zatímco kdyby mi bylo teprv třicet let, načekal bych se ještě! A je tomu přes čtyři-

cet let, co mi z obzoru zmizel Karal Rožnovjék alias Kulhavý pes, a já to beru, totiž přistihuju se, le to beru, jako kdyby byl právě zašel za pahorek a kužďon chvíli může zašustět křoví a on se objeví. Ahoj, kdes byl?

Forunu mým úvahám o přátelství dal nedávno Bedřich Lučák. Třiaosmdesát roků má, všichni přátelé mu přeci už museli umřít, a on mluví a gestikuluje, jako by jimi byl obklopen, bronchiticky sípá, ale očividně žije, slychom ho, i potom, my mladší, drželi v našem přátelství.

Taky jsem se jednou rozhodl nečbat toho, že někdo z mých přátel chodí k nám na přání nepřátel. Nečivím se a neošklibuju. Svého času říkali si někteří přátelé o mně a o Jiřím Grušovi: povedení přátelé! No a kde to je? Čnebdy zase Škvorecký pravil, že Dyk už nemá pravou, že čnska je to neopak: kdo opustí vlast, nebahyne. Chm, kdybych se všeho, čím mě celé ta sebranka mých přátel jednotlivě kuse od kusu něčím dopálila, měl něco vyvozovat, zůstal bych už čávně sám.

Ale co vidím, milý Lučvíku! Máš tu sepsáno pomalu víc přátel odjetých a mrtvých než těch, kteří které máše ještě potkávat a zanečbávat. - Však to jsem i chtěl říct, že není rozdílu mezi živými a mrtvými. Z čehož se očvažuju vývodu, že namáše konec konců být už ^{jiný než} ~~každý~~ účelní rozdílní mezi přáteli, kteří umřeli nečávně, a těmi, kteří mi umřeli, než jsem se sám narodil. Bzstaje v mlhách kolem nás všech, narážím jako na paže trčící tam z minulosti, ponechané nám do budoucnosti už tehdy málo nadějně, a svítí mi, že tam byly vědomě nastaveny nám neznámě k přijetí a k pokračování.

/Říjen 1982/